

Kameronui
Kokia laimė, kad turime vienas kitą

GEGUŽĒS 18 DIENA,
KETVIRTADIENIS

MAN KYLA MINČIŲ neduoti jam jokio palikimo ir pasiekti, kad jis nieko negautų.

Jis sako, kad Siksteną nori atimti tiek dėl manęs paties, tiek dėl jo. Sako, kad tokie seni žmonės kaip aš neturėtų vaikščioti po mišką, o tokiems šunims kaip Sikstenas reikia ilgesnių pasivaikščiojimų nei kaimo keliu pirmyn ir atgal.

Žiūriu į Siksteną, gulintį šalia manęs ant virtuvės suolo. Jis plačiai nusižiovauja ir padeda galvą man ant pilvo. Panardinu savo ištinusius pirštus jo kailyje ir papurtau galvą. Ką tas niekšas iš tiesų išmano? Velniai griebtų, nebus taip, kaip jis nori.

Sėdėdama prie virtuvės stalo Ingrida atsidūsta.

– Nieko negaliu pažadėti, Bo, bet padarysiu, ką galiu. Nes taip nėra gerai, – sako ji ir toliau rašo namų slaugos žurnale.

Aš linkteliau ir šiek tiek šypteliau. Jei kas ir gali man padėti dėl Siksteno, tai Ingrida.

Suspragsi ugnis. Liepsnos šoka aplink beržines malkas. Sunku nuo jų atitraukti žvilgsnį. Mintys nuklęsta prie pokalbio su Hansu šį rytą, ir aš vėl supykstu. Kas mūsų sūnus manosi esąs? Tikrai ne jam spręsti, kur Sikstenas turėtų gyventi.

Akimirką užsimerkiu, pyktis mane vargina. Klausausi Ingridos judesių, mano kvėpavimas tampa gilesnis. Pyktis pamažu atslūgsta.

Po pykčio atslenka tas maudulys, kurį pastaruoju metu jaučiau. Dilgčiojimas krūtinėje, kuris tai ateina, tai praeina. Jausmas, kad turėčiau elgtis kitaip.

„Nieko sau, kaip tu pradėjai mąstyti“, – vieną dieną telefonu pasakė Turė, kai bandžiau paaiškinti.

Dabar, gulėdamas ant virtuvės suolo su Sikstenu ir klausydamasis Ingridos, galvoju, kad jis tikriausiai teisus.

Nes atsidūręs tuštumoje, kurią tu, Fredrika, palikai, pradėjau galvoti apie tai, kas man anksčiau visai nerūpėjo. Niekada ilgai nedvejodavau, nes žinojau, ko noriu, ir sugebėdavau atskirti gera nuo bloga. Vis dar sugebu, bet pradėjau svarstyti.

Pradėjau mąstyti, kodėl viskas pasisuko taip, kaip pasisuko. Galvoju apie mamą ir senį taip, kaip niekada anksčiau to nedariau. Bet daugiausia galvoju apie Hansą. Nenoriu, kad mums su juo atsitiktų taip, kaip man su seniu.

Bet paskui prasidėjo zirzimas dėl Siksteno, o tada aš taip supykstu, kad nežinau, kur dėtis. Nes jeigu jis atims iš manęs Siksteną, tada, po šimts, neliks jokios galimybės viską sutvarkyti.

– Per pietus išvesiu jį truputį pasivaikščioti, – sako Ingrida ir ryžtingai užverčia žurnalą.

Jos mažos akys žybteli. Ji pati turi šunį ir supyksta vien nuo minties, kad jie iš manęs atimtų Siksteną.

Ingrida perbraukia ranka per trumpus žilus plaukus, paima vaistų dozavimo dėžutę ir patikrina, ar sudėtos reikalingos tabletės. Širdžiai ir visam kitam, kas su ja susiję.

– Ačiū, – sakau ir gurkšteliu arbatos.

Jei turėtume dukrą, norėčiau, kad tai būtų Ingrida. Ji mokėsi su Hansu, tik paralelinėje klasėje, o jos senelis dirbo lentpjūvėje Ranvikene tuo pačiu metu kaip ir senis.

Šiandien ji vilki tik tamsiai mėlyną fliso džemperį su namų slaugos tarnybos logotipu ant krūtinės. Kažin, ar jai nešalta, juk atvykusi neturėjo net striukės. Mane stebina, kad žmonėms šiais laikais, regis, nešalta. Anksčiau pusę metų vaikščiodavau be kojinių, o šortus apsimaudavau jau gegužės pradžioje. Dabar man visada šalta, ir nesvarbu, kad lauke vis šilčiau, – vis tiek užsidegu ugnį. „Taip jau yra, – sako gydytojai ir namų slaugos darbuotojai. – Tai normalu.“

Tau taip pat šalta, Fredrika. Kai ateiname tavęs aplankyti, jie dažnai būna apvilkę tave vienu iš tavo senų susagstomų megztinių.

Ingrida susiraukia. Man atrodo, kad girdžiu ją murmančią kažką apie paskirtus vaistus. Ateis laikas, kai ir ji ims šalti kaip sulysusi ožka pavasarį.

Ji dar kartą patikrina vaistų dėžutę, o tada paima telefoną pažiūrėti, ar niekas neskambino. Man staiga dingteli, kad nežinau, ar ji turi šeimą. O gal tiesiog pamiršau? Kad pamirštu, suprantu iš to, kaip žmonės atsako į mano klausimus. Hansas susierzina. „Juk tu ką tik klausei“, – sako jis.

Ingrida niekada taip nesako, kad aš nepasijusčiau nukvakęs.

Gulėdamas ant suolo, užtiesto vienu iš tavo senų skiautinių, sukeičiu kojas ir stebiu Ingridą. Tikriausiai ji turi gražius vaikus. Draugiškus ir gerai išauklėtus.

Ištiesiu ranką link stiklinės su erškėtrožių kisieliu, kurią ji padėjo ant virtuvės stalo. Burną užpildo vėsus tirštas skystis. Erškėtrožių kisielius yra vienas iš nedaugelio dalykų, kuriuos vis dar mėgstu. Tiek daug patiekalų neteko skonio. Grietininiai pyragaičiai nebevalgomi – turi pelėsio skonį. Vis dėlto užsispyręs Hansas kartais atsineša grietininį tortą.

„Tu toks liesas“, – sako jis. Tarsi aš kaltas, kad mano raumenys nyksta. Tarsi aš būčiau sugalvojęs, kad kūnas turi pasenti ir tapti niekam tikęs.

Pastatau stiklinę atgal ant stalo ir apatine lūpa nubraukiu nuo ūsų tai, kas juose įstrigo.

Ingrida prieina prie židinio ir įmeta porą pliauskų. Ji įpratusi dirbti su malkomis. Su broliu turi malkų ruošimo aparatą, tokį, kuris pjauna ir skaldo. Jis sveria dvylika tonų. Jos tėvų nepažinojau, bet žinau, kas jie buvo. Abu mirė anksti, ir Ingrida perėmė ūkį.

Kai kurie socialiniai darbuotojai nežino, kaip įžiebtį ugnį. Tošį padeda pačioje apačioje, o ne viršuje, ir padega. Iš pradžių jiems aiškindavau, bet ilgainiui nusibodo. Ypač jauni žmonės atrodo sutrikę. Apie senį daug ką galima pasakyti, tačiau bent jau išmokė mane, kaip teisingai įkurti ugnį. Šiandien jaunimas negalvoja toliau rytojaus, jiems viskas pateikiama į rankas ir jie nemoka tokių dalykų, kurių mes išmokome dar maži vaikai. Ką jie darytų, jei nutiktų kas nors ypatinga? Jei dingtų elektra arba nustotų veikti komunalinis vandens tiekimas. Jie sugriūtų kaip kortų namelis.

Aš žiūriu į ugnį. Manau, kad man ilgokai užtektų vandens iš Renesbekeno upelio, malkų krosnies ir maisto rūsyje. Ugnis kelis kartus tingiai lyžteli tošį ir staiga virsta įnirtingomis liepsnomis. Geltonos šokinėjančios liepsnos primena man apie Hansą, kai jis, dar berniukas, tarsį užburtas sėdėdavo priešais ugnį. Tada, kai jis dar laikė mane pavyzdžiu ir ištempęs ausis klausėsi kiekvieno mano žodžio.

– Hansas nori, kad aš nustočiau dar ir kūrenti. Jis nori atimti iš manęs ne tik Siksteną, bet ir malkas, – kikendamas

sakau, nors man džeržgia krūtinėje. – Jis mano, kad vietoj židinio turiu nustatyti aukščiausią radiatoriaus padalą, nes galiu sau tai leisti.

– Žinau, – sako Ingrida, plaudama lėkštę. – Bet tai rodo rūpestį, tu tai žinai. Jis bijo, kad tu pamirši sklendę arba nugriūsi nešdamas malkas, arba vaikščiodamas su Sikstenu.

Noriu pasakyti, kad tai savanaudiškumas ir sumauta kvailystė, bet prikandu lūpą.

– Dėl malkų nesuk galvos. Mes čia būname taip dažnai, kad jei ką nors pamirštum, greitai tai pastebėsime.

Suimu savo barzdą ir sumurmu, kad Hansui tai nerūpi, bet Ingrida, regis, negirdi.

– Vakare ateis Eva Lena, – po kiek laiko sako ji.

Susierzinu ir neatsimerkęs linkteliu, bet žinau, kad miegas netrukus paims mane į savo raminantį glėbį.

Eva Lena pradėjo čia lankytis, kai Ingrida slystelėjo per pirmąją šalną ir susilaužė koją. Ingridos kelias savaites nebuvo, o man teko kęsti tą kalę. Negana to, ji dar ir iš Friosiono salos.

Namų slaugos darbuotojai lanko mane keturis kartus per dieną. Kai Hansas pirmą kartą apie tai užsiminė, praėjus maždaug šešiams mėnesiams, kai išsikraustei, man tai atrodė kvaila. Nusijuokiau jam tiesiai į veidą, bet po to šiek tiek susigėdau. Jis norėjo tik gero.

Tai buvo tada, kai dar pats sprendžiau dėl savo gyvenimo.

Laimė, kad turiu Turę. Pas jį namų pagalbininkai pradėjo lankytis gerokai anksčiau nei pas mane. Jis nugriuvo ir turėjo važiuoti į sveikatos priežiūros centrą, o ten jaunas gydytojas iš karto paskyrė jam slaugą namuose. Išgirdęs, kad Turė gyvena vienas ir kad niekas negali jam padėti apsipirkti, jauniklis pasakė dėl to nerimaujantis.

Nors Turė visą gyvenimą praleido vienas, greitai jo namuose vos ne kas valandą ėmė lankytis pagalbininkai.

Tačiau dušas jam nepatinka. Kitaip nei Turei, man ne itin rūpi, kad jie mato mane nuogą. Turei tai nemalonu. Jam gaila tų, kurie turi žiūrėti į jo seną, apgailėtina kūną, sako jis.

Labiausiai mane erzina prasta pusiausvyra. Jei būtų geresnė, būtų visai nesunku vaikščioti su Sikstenu ilgesnį laiką. Tada dėl jo nekiltų jokio triukšmo. Ir tada man nereikėtų taip pykti ant Hanso.

Be Ingridos, man dar labai patinka Johana. Ji iš Biolvikeno ir yra Elinoros amžiaus. Ji stambi ir triukšminga, kaip ir jos mama. Ji gali leptelėti bet ką ir priverčia mane juoktis, nors mano gyvenime neliko daug dalykų, iš kurių galėčiau juoktis. Turę kasdien lanko vis kiti pagalbininkai. Jeigu jų būtų tiek pat ir pas mane, velniai griebtų, tuoj pat paskambinčiau merui. Tikrai turėtume pažinoti žmones, kurie bėgioja po mūsų namus.

– Prieš išeidama įmesiu dar porą pliauskų, tad jei nori, gali pasnausti, – sako Ingrida ir pakyla nuo virtuvinės kėdės. Nė nepastebėjau, kada ji atsisėdo.

Ji paima lėkštę ir stalo įrankius, kuriuos naudojo pjaustydamas sumuštinį į mažus gabalėlius. Man liko tik du dantys apatiniam žandikaulyje, todėl valgydamas ilgai užtrunku, jeigu ji nesupjausto. Hansas spaudžia mane pasidaryti dantų tiltą. Bet aš manau, kad tai nereikalinga. Pinigų švaistymas tokiam trumpam laikotarpiui. Visai neblogai ir tepamasis sūris. Galbūt ne toks skanus kaip kietasis sūris, bet turbūt gyvenime negali turėti visko.

Sikstenas prisispaudžia prie mano kojos. Man sugniaužia krūtinę. Kyla noras pasikalbėti su tavimi. Nors mes nebuvome iš

tu, kurie daug kalbasi. Tu pasakytum, kad savaime suprantama, jog galiu parsinešti malkų ir išvesti Siksteną pasivaikščioti. Kad užtenka tiesiog nueiti į miško pakraštį ir leisti jam pasiusioti.

Nuo tada, kai išsikraustei, praėjo daugiau nei treji metai. Nuo tada, kai tu pažvelgei į mane nieko nesuprasdama, kai mūsų sūnus atvyko tavęs išvežti. Jis pasakė, kad jau laikas vykti ir kad tau bus geriau ten, kur išvažiuoji.

Mačiau, kad juo nepatikėjai. Kad labiau norėjai pasilikti čia su manimi. Kur viskas pažįstama. Kurį laiką žiūrėjau į tave. Ir aš nenorėjau nieko daugiau, tik kad tu pasiliktum. Bet paėmiau tavo ranką, švelniai ją suspaudžiau ir pasakiau: „Hansas teisus, dabar tau bus daug geriau.“

Nors visas mano kūnas priešinosi, žinojau, kad negaliu tavimi pasirūpinti.

Žvilgteliu į stiklainį ant stalo, o tada į Ingridą. Negaliu pats jo atidaryti, mano pirštai per silpni ir sustingę, todėl nesuimu dangtelio. Jie vis dar dideli kaip klozeto dangtis, bet jėgos nebėra, ir negaliu sulenkti viduriniųjų pirštų sąnarių.

„Ištinę pirštai yra įprastas dalykas jūsų amžiaus žmogui ir su jūsų ligos istorija“, – paaiškino man gydytojas, kai buvau pas jį paskutinį kartą.

Ingrida bandė rasti stiklainį, kuris būtų lengviau atidaromas, bet vis dėlto sandarus, kad nedingtų kvapas, bet man nepavyko atidaryti ir to.

– Ar nori, kad padėčiau atidaryti? – paklausė nugarą man atsukusi Ingrida.

Greitai nuleidžiu akis. Nors ji padėjo man tiek daug kartų, man gėda. Iš tiesų apgailėtina, jog stiklainyje laiku senatvine demencija sergančios savo žmonos skarelę, kad prisiminčiau jos kvapą.

Todėl apie tai žino tik Ingrida. Net prieš tave man būtų gėda. Mes nebuvo iš tų, kurie vienas kitam sakytų meilės žodžius. Mums nereikėjo tokių dalykų.

Ingrida atsuka dangtelį ir paduoda stiklainį man, o pati nusisuka ir toliau šluosto spinteles.

Aš įkvepiu skarelės kvapo. Užsimerkiu ir leidžiu vokams uždaryti deginantį jausmą.

Niekas nesakė, kad normalu, jog einant metams akys ima ašaroti. Kad ašaros, regis, prisiriša prie daugumos prisiminimų.

Tu nusipirkai skarelę pavasarinėje miesto mugėje, kai Hansas buvo dar per mažas vaikščioti pats. Jis sėdėjo vaikiškame vežimėlyje, kurį gavome iš kaimynų kitoje kelio pusėje. Prisimenu, kad jo ratai buvo dideli. Tu pasakei, kad tokie tinka mūsų žvyrkeliams. Iš pradžių skarelė buvo tamsiai raudona, bet bėgant metams tu ją pataisei mažais skirtingų spalvų lopais. Jeigu būdavo šalta, apsukdavai ją kelis kartus aplink kaklą, jei būdavo šilčiau, apsigaubdavai pečius.

„Ar neketini jos pasiimti?“ – paklausiau tavęs, kai paskutinį kartąėjai pro mūsų duris. Po to, kai Hansas padėjo sukrauti tavo lagaminą gyvenimui Brunkulagordenos slaugos namuose.

Tu atsisukai ir akimirką maniau, kad tu su manimi, kad padėkosi ir nusišypsosi kaip kadaise, kai primindavau ką nors, ką tu pamiršdavai. Bet tu tik pažvelgei į mane nieko nesuprasdama. Tarsi rankoje turėčiau svetimą daiktą.

Nedrištu per ilgai laikyti skarelės ištrauktos iš stiklainio, nes noriu, kad kvapas išliktų. Dabar tavo kvapas visai kitoks. Jie pakeitė tavo muilą ir kremus. Demencija pakeitė ne tik tavo smegenis.

Sukišu skarelę ir kažkaip sugebu užsukti dangtelį, nes tai lengviau nei atsukti. Pastatau stiklainį ant stalo, kad Ingrida užsuktų jį stipriau, ir padedu galvą ant pagalvės.

Garsai, kai Ingrida plauna indus, prilygsta lopšinei. Aš įsi-
steiliju į ugnį ir beveik nepastebiu, kai Ingrida atsisveikina ir
uždaro lauko duris.

Nors vasaros naktys jau pradėjo po truputį brautis su savo
šviesa, čia, virtuvėje, tamsu. Kambaryje yra tik pora nedidelių
langų, o rudai dažytos lubos sugeria bet kokią šviesą, kuri pa-
tenka vidun.

Ugnis spragsi, o Sikstenas giliai šnopuoja. Pakasau jam už-
ausius ir kaklą. Ten kailis toks pat švelnus kaip ir visa jo ševe-
liūra, kai jis buvo šuniukas. Tu buvai skeptiškai nusiteikusi, kai
Fredriksonsai iš Fokerio paklausė, ar norėtume naujo šuniuko.
Sikstenas yra septintas iš jų gautas šuo. Jie užaugino tikriausiai
šimtą medžioklinių šuniukų, kurie padeda medžioti briedžius.
Tu sakei, kad mes per seni pasiimti dar vieną. Hansas tau prita-
rė. Man jūs atrodėte kvaili ir pavadinau jus pesimistais.

Vienos vakarienės metu surikau ir paklausiau, kokia, po
velnių, prasmė, jeigu aš per senas turėti šunį? Gal mums tiesiog
sėdėti ir laukti mirties? Po poros dienų Hansas nuvežė mus į
Fokerį. Kai pakėliau Siksteną nuo priekinės sėdynės ir pagul-
džiau tau į glėbį, tu taip pat persigalvojai. Nuėjai pas Larsonus,
gavai gabalėlį kepenų ir sudžiovinai jį, kad mes treniruodami
šuniuką turėtume skanukų. Buvo likę maždaug metai iki tavo
pirmųjų simptomų.

Aš negrabiai suimu Siksteno ausį, ir jis knarkteli. Tas jude-
sys priverčia prisiminti, kokie sustingę mano pirštai. Kai pra-
dėjau vartoti širdies tabletes, turėjau nustoti gerti vaistus nuo
reumato. Na, bent jau nelabai skauda.

„Juk ne taip sunku pasirinkti tarp širdies ir sąnarių, kai rei-
kia?“ – šyptelėjo pavaduojantis gydytojas.

„Gal mirti nuo širdies smūgio būtų geras būdas“, – spėjau
pagalvoti, bet gydytojas nutraukė mano mintis.

„Jei neturite klausimų, šį kartą viskas“, – pasakė jis ir nusiuko į monitorių.

Jis taip greitai barškino mygtukais, kad buvo akivaizdu, jog skuba, kad jam reikia būti kažkur kitur. Jo ploni žili plaukai dengė apvalią galvą kaip negraži plaukimo kepuraitė. Tikriausiai jam nedaug trūksta iki pensinio amžiaus. Girdėjau, kad pavaduojantys gydytojai per mėnesį uždirba tiek pat, kiek aš uždirbdavau per metus lentpjūvėje. Kai pasiteiravau, kur yra mano nuolatinis gydytojas, jis man pasakė, kad jo motina esanti iš Jemtlando regiono. Tarsi man tai rūpėtų.

Norėjau atsistoti, trenkti lazda į stalą ir paklausti, kaip, po velnių, gali būti normalu, kad rankos negali atidaryti net silkės stiklainio dangtelio. Kaip įmanoma, kad gali būti priverstas rinktis: arba atidarysi, arba krisi negyvas. Bet žodžiai, kurių ieškojau, nuplaukė tolyn, ir man nepavyko jų rasti.

Norėjau, kad Hansas atsistotų ir pasakytų, kad mes su tuo nesutinkame. Kad jis paimtų mane už parankės ir viską sutvarkytų. Kaip aš, kai kaimynų berniukas mėtė į jį pušų kankorėžius autobusų stotelėje. Aš sugriebiau berniuką už megztinio ir nustūmiau jį į griovį. Tačiau Hansas tiesiog padavė man striukę ir atsistojo. Ir mes grįžome namo.

Sikstenas knarkia, o aš vėl suimu jam už ausies. Vis dar galiu gana stipriai suimti nykščiu ir kitais pirštais. Ingrida sako, kad aš suspaudžiu tvirčiau nei dauguma aštuoniasdešimt devynerių metų senukų. Bet tavo rankos dar stipresnės, Fredrika. Man tai pasakė Brunkulagordeno namų darbuotojai. Man turėtų būti gėda, bet džiaugiuosi, kai girdžiu, kad tu taip stipriai sugiebi juos už drabužių, jog tau pabąla pirštų sąnariai.

13.10 val.

Bo pietums nori žuvies apkepo ir kavos su daug cukraus. Pučia į butelį, kad atsoktų gleivės, ir pasakoja apie Siksteną. Nori, kad parašyčiau, jog jis pasipiktinęs, kad kai kurie žmonės mano, jog Siksteną reikia iš jo paimiti. Ugnis dega gerai.

Ingrida